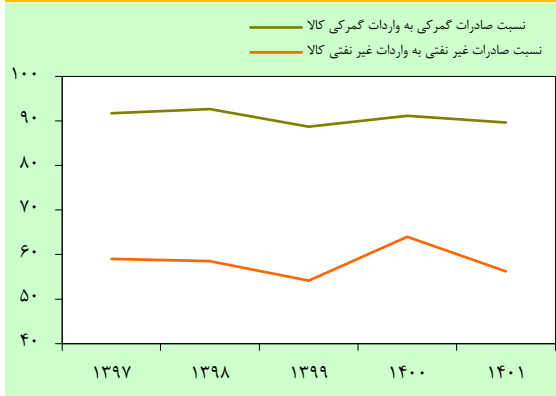

درصد افزایش نسبت به سال ۱۴۰۰ به ۵۲/۷ درصد رسید. سهم واردات از وزن مبادلات با کاهش ۲/۱ واحد درصدی نسبت به سال قبل از آن به ۲۳/۱ درصد رسید.

نمودار ۱۳-۱- نسبت‌های صادرات و واردات گمرکی کالا(درصد)

ارزش بازرگانی خارجی گمرکی کشور در سال ۱۴۰۱، به‌رغم تداوم تحریم‌های مالی و اقتصادی دولت آمریکا، نسبت به سال قبل از آن افزایش یافت.

۱۳-۱- مبادلات تجاری

حجم مبادلات تجاری اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۱ در مقایسه با سال قبل از آن، از نظر وزنی کاهش و از نظر ارزشی افزایش یافت. طی این سال، مجموع ارزش دلاری مبادلات تجاری گمرکی با ۱۲/۹ درصد افزایش به ۱۱۴/۳ میلیارد دلار و مجموع وزنی این مبادلات با ۱/۲ درصد کاهش به ۱۶۱/۴ میلیون تن رسید. تحولات مربوط به صادرات و واردات گمرکی موجب شد تا کسری تراز بازرگانی گمرکی در این سال با ۳۳/۴ درصد افزایش به رقم ۶/۳ میلیارد دلار برسد. همچنین، سهم واردات از کل ارزش مبادلات با ۰/۴ واحد

جدول ۱۳-۱- بازرگانی خارجی (بدون نفت، گاز و برق)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال			
	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۳۹۹
ارزش (میلیون دلار)						
۱- واردات	۵۲/۷	۵۲/۳	۱۳/۸	۳۶/۳	۶۰۳۰۹	۵۲۹۹۶
۲- صادرات (۱)	۴۷/۳	۴۷/۷	۱۱/۹	۴۰/۱	۵۴۰۳۸	۴۸۲۹۷
تراز (۱-۲)			۳۳/۴	۶/۷	-۶۲۷۱	-۴۶۹۹
جمع کل (۱+۲)	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۲/۹	۳۸/۰	۱۱۴۳۴۷	۱۰۱۲۹۴
وزن (هزار تن)						
۱- واردات	۲۳/۱	۲۵/۲	-۹/۳	۲۲/۱	۳۷۳۵۸	۴۱۱۹۳
۲- صادرات (۱)	۷۶/۹	۷۴/۸	۱/۶	۸/۵	۱۲۴۰۵۳	۱۲۲۱۳۷
جمع کل (۱+۲)	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۱/۲	۱۱/۶	۱۶۱۴۱۱	۱۶۳۳۳۰

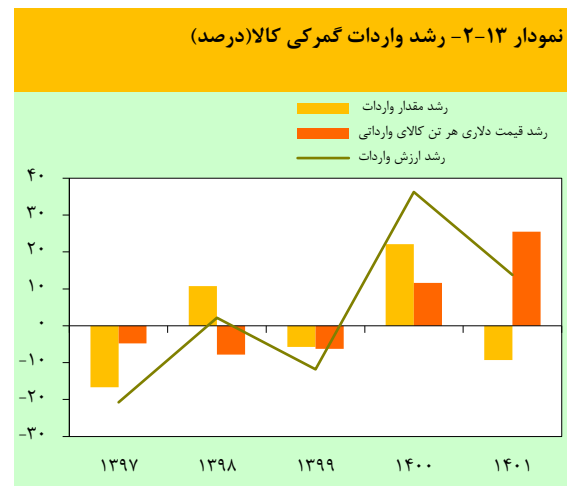
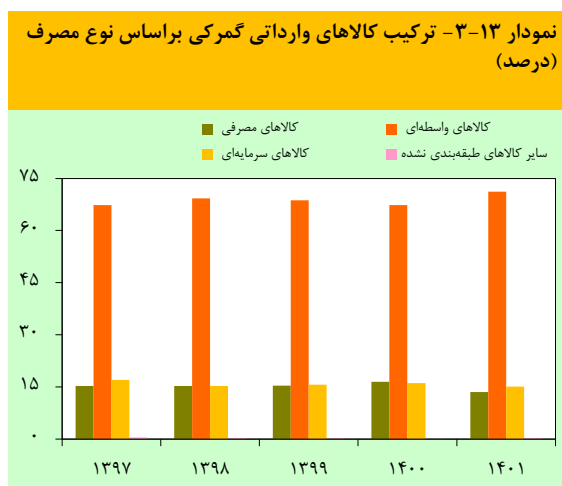
ماخذ: آمار بازرگانی خارجی کشور، گمرک جمهوری اسلامی ایران
۱- بدون احتساب میعانات گازی

۱۳-۲- واردات

طبقه‌بندی کالاهای وارداتی بر حسب نوع مصرف

نشان می‌دهد که سهم «مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای» از کل واردات با ۳/۹ واحد درصد تغییر در سال ۱۴۰۱ در مقایسه با سال قبل از آن به ۷۱/۲ درصد افزایش یافت. همچنین، سهم گروه «کالاهای سرمایه‌ای» با ۱/۱ واحد درصد کاهش به ۱۵/۰ درصد و سهم گروه «کالاهای مصرفی» با ۲/۹ واحد درصد کاهش به ۱۳/۵ درصد رسید.

در سال ۱۴۰۱، ارزش سیف واردات گمرکی به ۶۰/۳ میلیارد دلار رسید که در مقایسه با سال قبل از آن ۱۳/۸ درصد افزایش نشان می‌دهد. در این سال، وزن کالاهای وارداتی با ۹/۳ درصد کاهش نسبت به سال قبل از آن به ۳۷/۴ میلیون تن و قیمت هر تن کالای وارداتی با ۲۵/۵ درصد افزایش به ۱۶۱۴ دلار رسید.

جدول ۱۳-۲- ترکیب واردات گمرکی براساس نوع مصرف

(میلیون دلار)

سهم (درصد)		درصد تغییر		سال			
۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	▲۱۴۰۰	۱۳۹۹	
۷۱/۲	۶۷/۳	۲۰/۳	۳۳/۵	۴۲۹۳۷	۳۵۶۷۷	۲۶۷۳۳	مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای
۱۵/۰	۱۶/۱	۶/۱	۴۰/۶	۹۰۷۲	۸۵۵۱	۶۰۸۱	کالاهای سرمایه‌ای
۱۳/۵	۱۶/۵	-۶/۵	۴۵/۷	۸۱۶۳	۸۷۲۶	۵۹۹۱	کالاهای مصرفی
۰/۲	۰/۱	۲۲۸/۸	-۵۱/۴	۱۳۷	۴۲	۸۶	کالاهای طبقه‌بندی نشده
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۳/۸	۳۶/۳	۶۰۳۰۹	۵۲۹۹۶	۳۸۸۹۰	جمع کل

اقدام عمده وارداتی سال ۱۴۰۱ را تشکیل دادند. مجموع سهم گروه‌های مزبور از ارزش واردات گمرکی در سال ۱۴۰۱، معادل ۷۸/۰ درصد بود که به میزان ۱/۲ واحد درصد در مقایسه با رقم مشابه سال قبل از آن کاهش داشت.

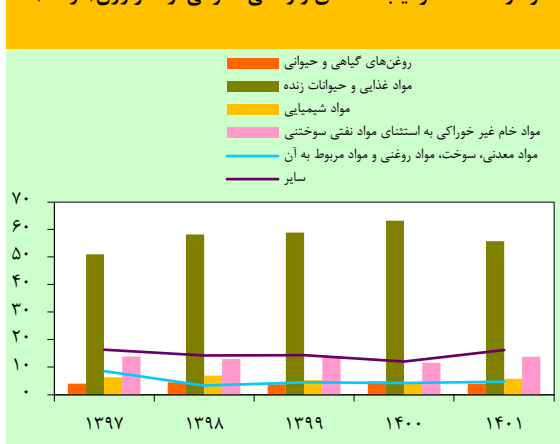
گروه‌های «ماشین‌آلات و لوازم حمل و نقل»، «مواد غذایی و حیوانات زنده»، «مواد شیمیایی» و «مواد خام غیر خوراکی به استثنای مواد نفتی سوختنی» به ترتیب با ۳۵/۴، ۲۱/۱، ۱۳/۸ و ۷/۸ درصد سهم از کل ارزش واردات،

(میلیون دلار)

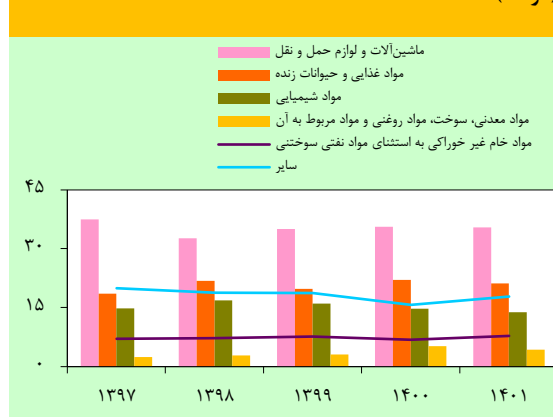
جدول ۱۳-۳- ارزش واردات گمرکی براساس اقلام اصلی تشکیل دهنده آن

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال			
	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۳۹۹	
ماشین آلات و لوازم حمل و نقل	۳۵/۴	۳۵/۶	۱۳/۲	۳۸/۵	۲۱۳۳۶	۱۸۸۵۴
مواد غذایی و حیوانات زنده	۲۱/۱	۲۲/۰	۹/۱	۵۲/۲	۱۲۷۳۹	۱۱۶۸۰
مواد شیمیایی	۱۳/۸	۱۴/۷	۶/۳	۲۵/۵	۸۲۹۴	۷۸۰۲
مواد خام غیر خوراکی به استثنای مواد نفتی سوختنی	۷/۸	۶/۸	۲۹/۲	۲۲/۲	۴۶۸۲	۳۶۲۴
سایر	۲۲/۰	۲۰/۸	۲۰/۱	۳۱/۱	۱۳۲۵۷	۱۱۰۳۶
جمع کل	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۳/۸	۳۶/۳	۶۰۳۰۹	۵۲۹۹۶
						۳۸۸۹۰

نمودار ۱۳-۵- ترکیب کالاهای وارداتی گمرکی از نظر وزن (درصد)

نمودار ۱۳-۴- ترکیب کالاهای وارداتی گمرکی از نظر ارزش (درصد)

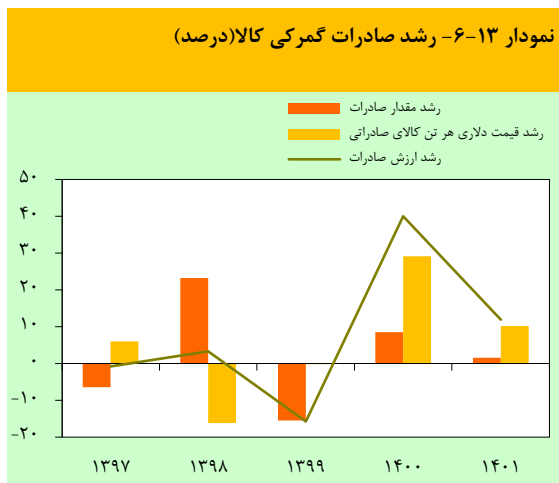
سهم قاره آسیا به عنوان بزرگ‌ترین تامین‌کننده نیازهای وارداتی کشور در سال ۱۴۰۱، نسبت به سال قبل از آن ۳/۹ واحد درصد افزایش یافت و ارزش واردات از این قاره از ۴۱/۹ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۰ به ۵۰/۰ میلیارد دلار در سال مورد بررسی رسید. در مقابل، سهم قاره اروپا از کل ارزش واردات کشور در سال ۱۴۰۱ نسبت به سال قبل از آن، به میزان ۲/۹ واحد درصد کاهش یافت. در سال ۱۴۰۱، ارزش واردات کالاهای گمرکی از قاره اروپا با ۴/۰ درصد کاهش به ۹/۴ میلیارد دلار رسید. در این سال، سهم قاره آمریکا از واردات گمرکی ۱/۱ واحد درصد نسبت به سال قبل از آن کاهش یافت و سهم قاره‌های آفریقا و اقیانوسیه تغییر چندانی نداشت.

در سال ۱۴۰۱، کشورهای امارات متحده عربی، چین، ترکیه، هند، آلمان، روسیه، سوئیس، انگلیس، پاکستان و هلند در جایگاه اول تا دهم بزرگ‌ترین شرکای تجاری ایران در بخش واردات قرار گرفتند. در سال مورد بررسی، نسبت‌های تمرکز^(۱) سه، پنج و ده کشور اول از شرکای وارداتی به ترتیب ۶۷/۲، ۷۵/۴ و ۸۵/۰ درصد بود که در مقایسه با سال قبل از آن، نشان‌دهنده افزایش تمرکز واردات در هر سه سطح می‌باشد.

۱- این نسبت‌ها از مجموع سهم سه، پنج و ده کشور اول از کل واردات گمرکی به دست می‌آیند.

فصل ۱۳ بازرگانی خارجی گمرکی

۹۰/۰ و ۱۲/۴ درصدی و ارزش صادرات در گروه «کالاهای سنتی و کشاورزی» با افزایش ۰/۴ درصدی همراه بود. در این سال، ارزش هر تن کالای صادراتی در مقایسه با سال قبل از آن ۱۰/۲ درصد افزایش یافت و به ۴۳۶ دلار در هر تن رسید.

در سال ۱۴۰۱، ارزش واردات از کشورهای عضو اسکاپ ۳۳/۷ میلیارد دلار و سهم این گروه از کشورها از کل ارزش واردات ۵۵/۹ درصد بود. همچنین، ارزش واردات کالا از کشورهای عضو اتحادیه اروپا، کشورهای عضو اکو و کشورهای عضو اتحادیه پایپای آسیایی به ترتیب به ۶/۵، ۷/۵ و ۴/۱ میلیارد دلار با سهم‌های ۱۰/۷، ۱۲/۵ و ۶/۸ درصد از کل ارزش واردات گمرکی رسید.

۱۳-۳- صادرات^(۱)

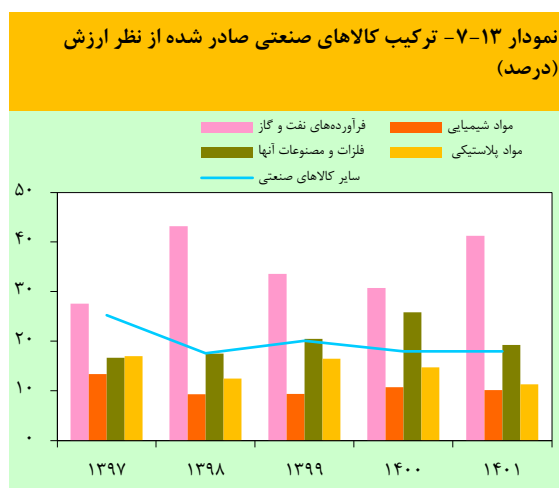
در سال ۱۴۰۱، ارزش صادرات گمرکی با ۱۱/۹ درصد افزایش نسبت به سال قبل از آن به ۵۴/۰ میلیارد دلار و وزن صادرات گمرکی با ۱/۶ درصد افزایش به ۱۲۴/۰ میلیون تن رسید. ارزش صادرات در گروه‌های «کلوخته‌های کانی فلزی» و «کالاهای صنعتی» نسبت به سال ۱۴۰۰ به ترتیب با افزایش

جدول ۱۳-۴- ارزش صادرات گمرکی

(میلیون دلار)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال			
	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۳۹۹	
کالاهای سنتی و کشاورزی	۸/۶	۹/۶	-۱۲/۵	۰/۴	۴۶۵۶	۵۳۰۱
کلوخته‌های کانی فلزی	۲/۰	۱/۲	۹۲/۵	۹۰/۰	۱۰۶۳	۲۹۱
کالاهای صنعتی	۸۹/۱	۸۸/۷	۵۱/۴	۱۲/۴	۴۸۱۵۳	۲۸۲۸۸
کالاهای طبقه‌بندی نشده	۰/۳	۰/۶	-۵۵/۱	-۳۸/۹	۱۶۶	۶۰۵
جمع کل	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۴۰/۱	۱۱/۹	۵۴۰۳۸	۴۸۲۹۷

ماخذ: گمرک جمهوری اسلامی ایران

در سال ۱۴۰۱، ارزش کل صادرات صنعتی حدود ۴۸/۲ میلیارد دلار بود و سهم این گروه از کل ارزش صادرات گمرکی ۰/۴ واحد درصد در مقایسه با سال قبل از آن افزایش یافت و به ۸۹/۱ درصد رسید. بیشترین سهم از صادرات صنعتی مربوط به زیرگروه‌های «فرآورده‌های حاصل از نفت و گاز»، «فلزات و مصنوعات آنها» و «مواد پلاستیکی و اشیای ساخته شده از این مواد» بود.

۱- صادرات گمرکی بدون احتساب میعانات گازی

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۱

جدول ۱۳-۵- ارزش صادرات کالاهای صنعتی

(میلیون دلار)

سهم (درصد)		درصد تغییر		سال			
۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۳۹۹	
۳۰/۷	۴۱/۳	۳۸/۴	۵۱/۱	۱۹۸۷۹	۱۳۱۶۰	۹۵۰۶	فرآورده‌های حاصل از نفت و گاز
۱۰/۷	۱۰/۲	۷۳/۳	۶/۸	۴۹۰۵	۴۵۹۱	۲۶۴۹	مواد شیمیایی (آلی و غیر آلی)
۲۵/۸	۱۹/۳	۹۰/۸	-۱۶/۱	۹۲۷۶	۱۱۰۵۲	۵۷۹۴	فلزات و مصنوعات آنها
۱۴/۸	۱۱/۳	۳۵/۷	-۱۳/۹	۵۴۴۱	۶۳۲۱	۴۶۵۸	مواد پلاستیکی و اشیای ساخته شده از این مواد
۱۸/۰	۱۸/۰	۳۵/۶	۱۲/۳	۸۶۵۲	۷۷۰۳	۵۶۸۲	سایر کالاهای صنعتی
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۵۱/۴	۱۲/۴	۴۸۱۵۳	۴۲۸۲۸	۲۸۲۸۸	جمع کل

گمرکی نیز با ۱/۰ واحد درصد کاهش به ۸/۶ درصد رسید. در این سال، زیرگروه «زعفران» با ۵۹/۶ درصد افزایش، بیشترین میزان رشد ارزش صادراتی را در بین گروه‌های اصلی تجربه کرد.

در سال ۱۴۰۱، ارزش صادرات کالاهای سنتی و کشاورزی ۰/۴ درصد نسبت به سال قبل از آن افزایش یافت و به حدود ۴/۷ میلیارد دلار رسید. سهم این گروه از کل ارزش صادرات

جدول ۱۳-۶- ارزش صادرات کالاهای سنتی و کشاورزی

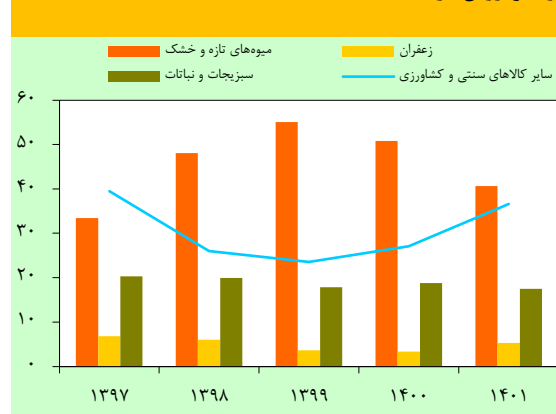
(میلیون دلار)

سهم (درصد)		درصد تغییر		سال			
۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۳۹۹	
۴۰/۷	۵۰/۸	-۱۹/۷	-۱۹/۲	۱۸۹۴	۲۳۵۸	۲۹۲۰	میوه‌های تازه و خشک
۱۷/۴	۱۸/۸	-۶/۷	-۷/۶	۸۱۲	۸۷۰	۹۴۱	سبزیجات و نباتات
۵/۳	۳/۳	۵۹/۶	-۱۸/۸	۲۴۷	۱۵۴	۱۹۰	زعفران
۳۶/۶	۲۷/۱	۳۵/۷	۰/۴	۱۷۰۳	۱۲۵۵	۱۲۵۰	سایر کالاهای سنتی و کشاورزی
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۰/۴	-۱۲/۵	۴۶۵۶	۴۶۳۸	۵۳۰۱	جمع کل

«مواد معدنی، سوخت، مواد روغنی و محصولات مرتبط»، «مواد شیمیایی» و «مواد غذایی و حیوانات زنده» به ترتیب با ۳۶/۸، ۲۴/۱ و ۹/۳ درصد، بیشترین سهم از ارزش صادرات گمرکی را به خود اختصاص دادند. مجموع سهم کالاهای مزبور با ۵/۸ واحد درصد افزایش نسبت به سال قبل از آن به ۷۰/۱ درصد رسید.

گروه‌های «مواد معدنی، سوخت، مواد روغنی و محصولات مرتبط»، «مواد شیمیایی» و «مواد خام غیر خوراکی به استثنای مواد نفتی سوختنی» به ترتیب با ۳۴/۶، ۱۹/۲ و ۱۱/۹ درصد، بیشترین سهم از وزن محموله‌های صادراتی در سال ۱۴۰۱ را به خود اختصاص دادند. مجموع سهم گروه‌های مذکور از وزن صادرات گمرکی معادل ۶۵/۶ درصد بود که در مقایسه با سال قبل از آن حدود ۲/۵ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد.

نمودار ۱۳-۸- ترکیب کالاهای سنتی و کشاورزی صادر شده از نظر ارزش (درصد)

بررسی اقلام صادراتی براساس طبقه‌بندی بین‌المللی در سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهد که به لحاظ ارزش، گروه‌های

فصل ۱۳ بازرگانی خارجی گمرکی

واردکننده خالص بوده است. گروه «مواد معدنی، سوخت، مواد روغنی و محصولات مرتبط» بیشترین تراز مثبت و گروه «ماشین‌آلات و لوازم حمل و نقل» بیشترین تراز منفی را در سال مورد بررسی داشتند.

مقایسه ارزش صادرات و واردات گمرکی گروه‌های کالایی براساس طبقه‌بندی بین‌المللی کالا نشان می‌دهد که ایران در گروه‌های «مواد معدنی، سوخت، مواد روغنی و محصولات مرتبط» و «مواد شیمیایی» صادرکننده خالص و در سایر اقلام،

جدول ۱۳-۷ ارزش گروه‌های عمده صادراتی براساس طبقه‌بندی بین‌المللی

(میلیون دلار)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال				
	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۳۹۹		
۱۰/۵	۹/۳	-۱/۲	-۱۴/۱	۵۰۷۴	۵۰۱۴	۵۹۰۸	مواد غذایی و حیوانات زنده
۲۷/۲	۳۶/۸	۵۱/۰	۳۸/۵	۱۳۱۵۵	۱۹۸۶۶	۹۴۹۹	مواد معدنی، سوخت، مواد روغنی و محصولات مرتبط
۲۶/۵	۲۴/۱	۱/۵	۵۸/۸	۱۲۸۱۵	۱۳۰۰۹	۸۰۷۱	مواد شیمیایی
۲/۴	۲/۳	۷/۴	۴۳/۲	۱۱۳۵	۱۲۱۹	۷۹۳	ماشین‌آلات و لوازم حمل و نقل
۳۳/۴	۲۷/۶	-۷/۴	۵۷/۸	۱۶۱۱۹	۱۴۹۳۰	۱۰۲۱۵	سایر
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۱/۹	۴۰/۱	۴۸۲۹۷	۵۴۰۳۸	۳۴۴۸۵	جمع کل

۱۳-۴- رابطه مبادله گمرکی^(۱)

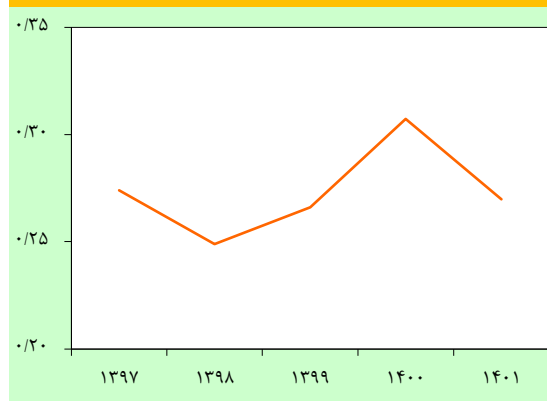
افزایش ۱۰/۲ درصدی قیمت هر تن کالای صادراتی و افزایش ۲۵/۵ درصدی قیمت هر تن کالای وارداتی، رابطه مبادله گمرکی را تضعیف کرد و با کاهش ۱۲/۲ درصدی از حدود ۰/۳۱ در سال ۱۴۰۰ به ۰/۲۷ در سال مورد بررسی رسید.

جدول ۱۳-۸ رابطه مبادله بازرگانی (گمرکی) (دلار)

درصد تغییر		سال			
۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۳۹۹	
۱۰/۲	۲۹/۱	۴۳۶	۳۹۵	۳۰۶	روزش هر تن کالای صادراتی
۲۵/۵	۱۱/۶	۱۶۱۴	۱۲۸۷	۱۱۵۳	روزش هر تن کالای وارداتی
-۱۲/۲	۱۵/۷	۰/۲۷۰	۰/۳۰۷	۰/۲۶۶	رابطه مبادله گمرکی

مآخذ: آمار بازرگانی خارجی کشور، گمرک جمهوری اسلامی ایران

نمودار ۱۳-۹- رابطه مبادله گمرکی

۱- فقط شامل صادرات و واردات گمرکی کشور است؛ بنابراین، رابطه مبادله محاسبه شده در این قسمت با ارقام ارائه شده در فصل دوم (تولید و هزینه ناخالص داخلی) متفاوت است.

توزیع کشوری صادرات نشان می‌دهد که در سال ۱۴۰۱، بیشترین میزان صادرات گمرکی به ترتیب به مقصد کشورهای چین، عراق، ترکیه، امارات متحده عربی، هند، افغانستان، پاکستان، عمان، اندونزی و روسیه انجام شده است. طی سال ۱۴۰۱، کشور تایلند از فهرست ده کشور نخست در زمینه صادرات کالا خارج و کشور روسیه وارد این فهرست شد. نسبت تمرکز برای سه، پنج و ده کشور اول در این سال، به ترتیب به ۶۰/۳، ۷۵/۷ و ۸۶/۵ درصد رسید که نسبت به سال ۱۴۰۰ نشان‌دهنده کاهش تمرکز صادرات در سطح سه و افزایش در سطوح پنج و ده کشور می‌باشد.

در سال ۱۴۰۱، مقصد ۹۴/۱ درصد از کالاهای صادراتی کشور به ارزش ۵۰/۹ میلیارد دلار، کشورهای آسیایی بود. قاره اروپا، با اختصاص ۱/۸ میلیارد دلار و سهم ۳/۳ درصدی از صادرات گمرکی کشور، در جایگاه دوم قرار گرفت و پس از آن، قاره‌های آفریقا، آمریکا و اقیانوسیه در رده‌های بعدی قرار گرفتند. توزیع جغرافیایی صادرات کالاهای گمرکی برحسب گروه کشورها نشان می‌دهد که در سال ۱۴۰۱، ارزش صادرات به کشورهای عضو اسکا، کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی، کشورهای عضو اتحادیه پایپای آسیایی و کشورهای عضو اتحادیه اروپا به ترتیب به میزان ۳۳/۲، ۱۲/۵، ۳/۹ و ۰/۷ میلیارد دلار تحقق یافت.

